

VN/15101/2024

☐	Föreskrift
☐	Anvisning
☒	Rekommendation

Bestämmelser på vilka behörigheten att utfärda föreskrifterna/anvisningarna grundar sig

Äldreomsorgslagen (980/2012) 3a §, socialvårdslagen (1301/2014) 46b §

Målgrupper

Välfärdsområden, serviceproducenter, utbildningsanordnare, tillsynsmyndigheter

Giltighetstid

Tills vidare

Rekommendation om uppgiftsbeskrivningen, kompetenskraven och utbildningen för omsorgsassistenterna i tjänster för äldre

Bakgrund

Inom social- och hälsovården kommer det att uppstå och har det redan delvis uppstått ett kraftigt arbetskraftsunderskott. Ett sätt att svara på det ökande behovet av arbetskraft har varit att omvärdera uppgiftsstrukturerna och skapa utbildning inom assisterande vård- och omsorgsuppgifter. Assisterande uppgifter gör det möjligt att koncentrera arbetsfördelningen och den yrkesutbildade personalen vid verksamhetsenheterna till uppgifter som kräver yrkeskunna. Merparten av personalen vid verksamhetsenheterna kommer även i framtiden att utgöras av yrkesutbildade personer inom social- och hälsovården. Det övergripande ansvaret för vården och omsorgen vilar alltid på en yrkesutbildad person. Lagstiftningen förutsätter att det under alla arbetsskift finns tillräckligt många yrkesutbildade personer inom social- och hälsovården. Utbildningen för omsorgsassistenterna har konstaterats vara en bra utbildning för inträde i sektorn, som ger goda möjligheter att få sysselsättning inom assisterande vård- och omsorgsuppgifter.

Social- och hälsovårdsministeriet utfärdade den första rekommendationen om omsorgsassistenternas uppgifter och utbildning hösten 2020. Flera olika steg föregick utfärdandet av rekommendationen.

Social- och hälsovårdsministeriet och arbets- och näringsministeriet inledde 2011 ett gemensamt utvecklingsprojekt (HYVÄ-projektet) som syftade till att möjliggöra en väg till assisterande vård- och omsorgsuppgifter i tjänster för äldre. Utbildningen ordnades som arbetskraftsutbildning i samarbete med anordnare av yrkesutbildning.

I kvalitetsrekommendationen för att trygga ett bra åldrande och förbättra servicen 2017–2019 rekommenderas det att man räknar med omsorgsassistenterna i personaldimensioneringen, men att de inte kan vara ensamma på arbetsskiftet eller ansvara för medicinering.

Enligt ändringen av äldreomsorgslagen som gäller personaldimensioneringen för tjänster inom heldygnsvård för äldre personer (980/2012; L 565/2020) som träder i kraft 1.10.2020 och den regeringsproposition som den gäller (RP 4/2020) kan omsorgsassistenterna räknas med i

VN/15101/2024

personaldimensioneringen till den del de deltar i det direkta klientarbetet, med begränsningen att de inte kan arbeta ensamma under arbetsskiftet eller ansvara för medicinering. I äldreomsorgslagen och i ovannämnda regeringsproposition har man definierat det direkta klientarbetet och de uppgifter som hör till det indirekta arbetet, såsom städning, matlagning och tvätt, som utförs utan klienten. I omsorgsassistenternas uppgifter kan ingå både direkt och indirekt arbete, men den tid som går åt till det indirekta arbetet beaktas inte i personaldimensioneringen.

Grunderna för grundexamen inom social- och hälsovårdsbranschen har reviderats och de nya examensgrunderna träder i kraft 1.8.2024. Målet med revideringen har varit att examensgrunderna motsvarar arbetslivets behov, att examen är logiskt uppbyggd av olika examensdelar, att examensgrunderna ger en ram för tillförlitlig och mångsidig bedömning, att språket i examensgrunderna är tydligt och att examen ger nyckelfärdigheter för livslångt lärande. På grund av revideringen av examensgrunderna kommer även de studiehelheter som ingår i utbildningen för omsorgsassistenten att ändras så att de motsvarar de nya examensdelarna.

I 46 b § i socialvårdslagen, som infördes i och med reformen av de tjänster som tillhandahålls för äldre i hemmet (790/2022), konstateras att sådana hembesök som ingår i hemvården samt de dagliga arbetsuppgifterna och arbetstiderna för de arbetstagare som utför dem ska planeras så att kompetensen hos den anställda som genomför eller deltar i hembesök motsvarar den kompetens som krävs för de uppgifter som ingår i hembesöket. Enligt förarbetena (RP 231/2021) till lagen förutsätter klientarbetet inom hemvården i regel kompetensen hos en yrkesutbildad person inom social- och hälsovården. I hembesök kan det emellertid också ingå sådana uppgifter där det räcker med en utbildning som omsorgsassistent. Detta kan vara fallet i synnerhet om omsorgsassistenten utöver sin utbildning har fått en stark introduktion i hemvårdsuppgifter och om hen vid utförandet av uppgifterna kan få handledning av en yrkesutbildad person inom social- och hälsovården. Omsorgsassistentens kompetens kan, beroende på klientens behov när det gäller att tvätta sig, klä på sig och äta, också lämpa sig för hemvård. Även utomhusvistelse med klienten för att upprätthålla klientens funktionsförmåga kan lämpa sig väl som uppgift för en omsorgsassistent. Om det samtidigt behövs två arbetstagare vid ett hembesök, kan den ena av dem i vissa fall också vara en omsorgsassistent.

Beredning

Rekommendationen har beretts med den tidigare rekommendationen som underlag och nödvändiga uppdateringar har gjorts, bl.a. utifrån de reviderade grunderna för grundexamen inom social- och hälsovårdsbranschen samt ändringarna i lagstiftningen om de tjänster som tillhandahålls i hemmet och handboken Säker läkemedelsbehandling (Social- och hälsovårdsministeriets publikationer 2021:7). Beredningen har gjorts i samarbete med företrädare för social- och hälsovårdsministeriet, undervisnings- och kulturministeriet, arbets- och näringsministeriet samt Utbildningsstyrelsen. Frågan har också behandlats tillsammans med företrädare för centrala arbetsmarknadsorganisationer, utbildningsorganisationer, Institutet för hälsa och välfärd, tillsynsmyndigheterna, välfärdsområdena och Välfärdsområdesbolaget Hyvil Ab.

Uppgiftsbeskrivning och kompetenskrav

I klientarbetet omsorgsassistenterna arbetar med biträdande uppgifter inom vård och omsorg. Arbetsuppgifterna handlar om att sörja för klienternas grundläggande behov och att assistera i:

- personlig hygien
- klädsel

VN/15101/2024

- måltider
- rörlighet
- utomhusvistelse
- upprätthållande av funktionsförmågan och främjande av socialt umgänge i tillämpliga delar

En anställd som arbetar som omsorgsassistent ska kunna handleda och assistera klienterna i de dagliga sysslorna och sörja för deras välfärd, hälsa och säkerhet. Dialogen med klienter och andra anställda förutsätter god kommunikationsförmåga och förmåga att arbeta i grupp. I arbetet behövs också initiativförmåga och ansvarsfullhet. Arbetet förutsätter tillräckliga muntliga och skriftliga kunskaper i finska eller svenska. Vid bedömningen av tillräckliga språkkunskaper ska hänsyn tas till de krav som den anställdas arbetsuppgifter ställer, såsom dokumentering och kommunikation med klienter och anhöriga.

Utbildningens innehåll och omfattning

Omsorgsassistentens utbildning är inte en examen utan den består av tre examensdelar. De delar av grundexamen inom social- och hälsovården som motsvarar kompetenskraven för omsorgsassistentens uppgifter inom det direkta klientarbetet är:

- Att möta och handleda klienten 20 kp
- Att främja välbefinnande och funktionsförmåga 25 kp
- Att stärka klientens funktionsförmåga 15 kp

Examensdelarna ger omsorgsassistenten grundläggande färdigheter i vård och omsorg samt stärkande av funktionsförmågan med särskild inriktning på äldre klienter. I examensdelarna ingår också innehåll som inte krävs för att arbeta som omsorgsassistent och arbetsgivaren ska se till att omsorgsassistentens arbetsbeskrivning består av ovannämnda uppgifter i anslutning till att assistera klienten i de dagliga sysslorna, och inte omfattar uppgifter som enbart får utföras av yrkesutbildade personer.

Man kan arbeta som omsorgsassistent efter att ha avlagt ovannämnda yrkesinriktade examensdelar med godkänt resultat; en helhet som omfattar sammanlagt 60 kompetenspoäng. En studerande som avlägger examensdelar som ingår i omsorgsassistentens uppgifter kan arbeta som omsorgsassistent när hen har tillräckliga färdigheter och kompetens för att utföra uppgifterna. Arbetsgivaren ansvarar alltid för att den anställda har tillräckliga färdigheter och kompetens för de arbetsuppgifter som hen har tilldelats.

Om en person har tidigare utbildning och/eller kompetens för en uppgift ska utbildningsanordnaren utreda och erkänna den studerandes tidigare förvärvade kompetens på basis av de dokument som hen har uppvisat och annan tillförlitlig redogörelse. Utbildningsanordnaren ska erkänna kompetens som en studerande tidigare har förvärvat och som motsvarar kraven på yrkesskicklighet eller målen för kunnandet enligt examens- eller utbildningsgrunderna. Erkännandet av kompetens sker på basis av de dokument och andra redogörelser som avses i lagen. Utgångspunkten är att om en studerande redan har förvärvat den kompetens som krävs för examensdelen/examensdelarna i fråga ska utbildningsanordnaren erkänna den studerandes tidigare förvärvade kompetens. Om den tidigare förvärvade kompetensen inte har visats genom ett yrkesprov ska den studerande hänvisas direkt till att avlägga ett yrkesprov för att visa sin kompetens. Om den studerande behöver komplettera sin kompetens i något avseende behöver hen förvärva endast den kompetens som saknas. Därefter kan hen avlägga ett yrkesprov på arbetsplatsen för att visa sin kompetens.

VN/15101/2024

Läkemedelsbehandling och tillhörande kompetens

Vid enheter inom social- och hälsovården sköts uppgifter i anslutning till läkemedelsbehandling i första hand av yrkesutbildade personer inom social- och hälsovården med utbildning i läkemedelsbehandling. De uppgifter och ansvar som är kopplade till genomförandet av läkemedelsbehandling beskrivs i enhetens plan för läkemedelsbehandling.

En omsorgsassistent är inte en yrkesutbildad person inom social- och hälsovården, så i regel deltar omsorgsassistenterna inte i genomförandet av läkemedelsbehandling och omsorgsassistentens utbildning omfattar inte heller läkemedelsbehandling. Om det enligt arbetsgivarens bedömning är nödvändigt för verksamheten vid en enhet inom heldygnsvården eller hemvården att omsorgsassistenterna deltar i läkemedelsbehandlingen, ska arbetsgivaren se till att omsorgsassistenten utbildas i uppgifterna inom läkemedelsbehandlingen samt säkerställa att hen har den kompetens som krävs och kontrollera att hen har ett skriftligt tillstånd för läkemedelsbehandling. Tillståndet för läkemedelsbehandling är klient- eller läkemedelsspecifikt. En omsorgsassistent som har fått utbildning och tillstånd kan ge färdigt dispenserade läkemedel på naturlig väg, men inte narkotiska läkemedel eller läkemedel som huvudsakligen påverkar det centrala nervsystemet. En yrkesutbildad person har alltid ansvaret för en klients läkemedelsbehandling som helhet.

Egenkontroll

Ett säkert och ändamålsenligt genomförande av den vård och omsorg som en klient behöver förutsätter att personalens tillräcklighet och kompetens säkerställs. Enligt lagen om tillsynen över social- och hälsovården (741/2023) ska en tjänsteproducent för att säkerställa att den dagliga verksamheten är av god kvalitet, ändamålsenlig och säker och för uppföljning av att den personal som deltar i klient- och patientarbetet är tillräcklig för varje tjänsteenhet utarbeta en plan för egenkontroll som omfattar alla de tjänster som produceras vid tjänsteenheten av tjänsteproducenten och för tjänsteproducentens räkning. Tjänsteproducenten och ansvarspersonen svarar för det att planen för egenkontroll genomförs i den dagliga verksamheten då tjänster produceras.

I planen för egenkontroll är det bra att bedöma riskerna och beskriva arbetsuppgifterna för verksamhetsenhetens personalgrupper och arbetsfördelningen mellan dem samt de processer som används för att säkerställa ändamålsenligheten i omsorgsassistenternas uppgifter, t.ex. när de arbetar ensamma inom hemvården.

Komplettering av utbildningen för att ta examen

Om den som avlagt examensdelarna som ingår i utbildningen för omsorgsassistenten senare bestämmer sig för att avlägga grundexamen inom social- och hälsovården i sin helhet, identifieras och erkänns tidigare visad kompetens genom förfaranden för personlig tillämpning som lagstiftningen om yrkesutbildning förutsätter.

Mer information

Satu Karppanen, konsultativ tjänsteman, etunimi.sukunimi@gov.fi

Sändlista

Välfärdsområdena

Välfärdsområdesbolaget Hyvil Ab

VN/15101/2024

Regionförvaltningsverken

Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården Valvira

Fimea

Institutet för hälsa och välfärd

Utbildningsstyrelsen

Undervisnings- och kulturministeriet

Arbets- och näringsministeriet

SuPer rf

Tehy rf

Tjänstemannacentralorganisationen JHL rf

Talentia ry

Hyvinvointiala HALI ry

Tjänstemannacentralorganisationen KT rf

kommuner